

Dr hab. Jerzy Cieřlik
Akademia Leona Koźmińskiego

KONFERENCJA BADAWCZA

Ořrodku Badań nad Przedsiębiorczością PARP

Instykt przedsiębiorczości

17 grudnia 2012 roku

Sprawozdanie z panelu eksperckiego w ramach Sesji
Przedsiębiorczość według GEM 2011

W pierwszej części Sesji zostały przedstawione trzy prezentacje:

- 1. Powstawanie i wzrost przedsiębiorstw w Polsce na tle innych krajów świata – wyniki badań GEM 2011**
Dr Przemysław Zbierowski, Uniwersytet Ekonomiczny w Katowicach
- 2. Determinanty przedsiębiorczości w Polsce – wyniki badań GEM**
Dorota Węclawska, PARP
- 3. Uwarunkowania rozwoju przedsiębiorczości, czyli miejsce Polski wśród innych krajów świata wg GEDI**, Dr Attila Petheő, Small Business Development Center, Corvinus University of Budapest, Wędry

Komentarz eksperckiego przedstawił zespół panelistów:

1. Prof. Jerzy Cieřlik, Akademia L. Koźmińskiego (prowadzący)
2. Dr Małgorzata Starczewska – Krzysztozek, PKPP Lewiatan
3. Prof. Anna Rogut, Uniwersytet Łódzki
4. Prof. Beata Glinka, Uniwersytet Warszawski

Po krótkim wprowadzeniu przez paneli stów, odbyła się dyskusja, także z udziałem zebranych na Sali uczestników Konferencji.

Dyskusja koncentrowała się wokół czterech głównych tematów:

1. Jakie są perspektywy rozwoju przedsiębiorczości w Polsce w ujęciu ilościowym (czy liczba firm będzie rosnać/maleć, jaka będzie dynamika zmian?) i jakościowym (jakiego rodzaju firmy będą powstawały – branża, wielkość, poziom innowacyjności, itp.)?
2. Jaką strategię przyjąć w rozwoju przedsiębiorczości? Czy ma być to instrument walki z bezrobociem, przyspieszenia dynamiki wzrostu, wspierania innowacyjności, inne cele, także społeczne?
3. Czy w Polsce intraprzsiębiorczość (przedsiębiorczość korporacyjna) ma szanse zyskać na znaczeniu? Jakie działania należy podjąć w tym kierunku?

4. Gdzie są największe luki w rozpoznaniu zjawiska przedsiębiorczości w Polsce? Na jakich tematach powinni się skupić badacze?

Ad. 1. Na podstawie badań porównawczych (między innymi w ramach GEM) można przyjąć, że w Polsce osiągnięto już pewien poziom nasycenia liczbą przedsiębiorstw, biorąc pod uwagę wielkość rynku i osiągnięty poziom rozwoju gospodarczego. Ponadto w wielu krajach wysoko rozwiniętych odchodzi się od podejścia ilościowego na rzecz wzmocnienia jakościowego segmentu przedsiębiorczości. W tym drugim przypadku z kolei, ścierają się dwa kierunki: jeden to kurs na innowacyjność i koncentracja na firmach i sektorach opartych na zaawansowanych technologiach. Drugi kierunek to wspieranie firm o dużej dynamice wzrostu obrotów, wartości dodanej i zatrudnienia, niezależnie od poziomu innowacyjności. Tu zwracano uwagę, że wspieranie firm high-tech nie przynosi na ogół pożądanego efektów w dziedzinie wzrostu zatrudnienia, przynajmniej w perspektywie krótko i średniookresowej. Obiecujące rozwiązania wspomnianej sprzeczności polegają, między innymi, na wdrażaniu innowacji w tradycyjnych gałęziach gospodarki, co pozwala na zwiększenie produktywności a jednocześnie zatrudnienia.

Utożsamiając przedsiębiorczość wyłącznie z innowacyjnością, pomija się tak ważny czynnik rozwoju, jakim jest „duch, lub instynkt przedsiębiorczości” rozumiany, jako ambicja pewnej części przedsiębiorców do ciągłego powiększania własnej firmy. Tym samym, w różnych programach rządowych, konsekwentnie lekceważy się wkład do rozwoju gospodarki dynamicznych, ambitnych przedsiębiorców, bazujących na innowacjach imitacyjnych. A oni są potrzebni i także zasługują na wsparcie.

Ważnym kierunkiem rozwoju powinna być przedsiębiorczość w wymiarze międzynarodowym. Po ponad 20 latach funkcjonowania w warunkach gospodarki rynkowej, posiadamy znaczną grupę przedsiębiorstw, ok. 10% całej aktywnej populacji, posiadających doświadczenie w działalności międzynarodowej (głównie eksport/import). Ta proporcja jest zbliżona do średniej w UE. Nie musimy, zatem bardzo zwiększać ilości eksporterów, ale zadbać o jakość.

Z drugiej strony, Polska należy do grupy krajów o najwyższym udziale firm kontrolowanych przez kapitał zagraniczny w gospodarce. Obecnie konieczne jest wdrożenie bardziej wyrafinowanej polityki wobec zagranicznych inwestycji bezpośrednich, zmierzającej do maksymalizacji efektów nie tylko bezpośrednich, ale i pośrednich, z tytułu funkcjonowania filii zagranicznych koncernów w Polsce. Przykładowe kierunki oddziaływania to: wspieranie procesów przenoszenia do Polski działalności badawczo rozwojowej; maksymalizacja tzw. efektów rozpryskowych (spillover effects) dla firm lokalnych czy tworzenia na bazie filii w Polsce regionalnych central dużych korporacji..

Prawdziwym wyzwaniem staje się zaangażowanie polskich przedsiębiorstw w angażowaniu się w bardziej zaawansowane formy ekspansji międzynarodowej, takie jak umowy kooperacyjne licencyjne, wspólne projekty badawcze a także tworzeniu własnych filii i oddziałów za granicą.

Ad. 2. Jeśli chodzi o priorytety w dziedzinie rozwoju przedsiębiorczości, dyskutanci wskazywali na zamieszanie w tej dziedzinie w Polsce a zwłaszcza na brak rozróżnienia między polityką wspierania small businessu (drobnej aktywności gospodarczej) a wspieraniem „prawdziwej” przedsiębiorczości a więc segmentu firm o ambicjach rozwojowych i innowacyjnych. Nie można przeciwstawiać tych dwóch kierunków, lecz dbać o efekty synergiczne między nimi.

W najnowszych koncepcjach w dziedzinie polityki wspierania przedsiębiorczości popularność zyskuje pogląd, że oprócz wsparcia wybranych grup, należy dążyć do sytuacji, gdzie wszystkie segmenty, także te tradycyjne przechodzą stopniowo na coraz wyższy poziom. Przykładowo, 2/3 wszystkich aktywnych firm w Polsce, to firmy jednoosobowe bez pracowników najemnych, czyli klasyczna drobna aktywność gospodarcza. Można ten segment marginalizować w sferze polityki wsparcia ale można też wdrożyć, wzorem innych krajów, instrument wsparcia „pierwszy pracownik” a więc pomocy dla właścicieli najlepszych firm jednoosobowych, by zatrudnili pierwszego pracownika.

W dyskusji zwracano uwagę, że rozwój przedsiębiorczości może przyczynić się do realizacji celów nie tylko ekonomicznych ale i społecznych. Chodzi tu przykładowo o wzmocnienie orientacji przedsiębiorczej ludzi kultury a także przedstawicieli organizacji społecznych, poprzez wzrost efektywności działania i tempa realizacji zamierzonych celów. Szczególnym wyzwaniem jest upowszechnienie postaw proaktywnych, innowacyjnych, akceptujących ryzyko w sektorze publicznym (administracji centralnej i samorządowej). Wymaga to nie tylko odpowiedniej selekcji i przygotowania kadr, ale przede wszystkim uelastycznienia przepisów tak, by nie penalizowały ale wręcz zachęcały do aktywności przedsiębiorczej pracowników administracji.

Ad.3. Generalnie zwracano uwagę na potrzebę szerszego spojrzenia na zjawisko przedsiębiorczości. Szczególną rolę odgrywa tu przedsiębiorczość w obrębie dużych organizacji (korporacyjna). W największym skrócie chodzi o wdrażanie, zwłaszcza w dużych i średnich firmach, rozwiązań organizacyjnych stymulujących oddolną inicjatywę do podejmowania innowacyjnych projektów. Lider takiego projektu wraz z zespołem funkcjonuje jako „quasi-firma” w obrębie większej korporacji. Niekiedy przybiera to formę wydzielonych spółek, w których udziały mają oprócz macierzystej firmy, także wybrani członkowie zespołu projektowego (corporate venturing).

Uczestnicy panelu byli zgodni, że możliwości rozwoju tej formy przedsiębiorczości w Polsce są bardzo duże i może to mieć bardzo duży wpływ na wdrażanie innowacji. Wymaga to jednak nie tylko do zachęt dla oddolnych inicjatyw ale także tworzenie odpowiednich ram organizacyjno-prawnych. Konieczne jest upowszechnienie dobrych praktyk w tej dziedzinie. Dla firm ważnym czynnikiem może być fakt, że możliwość przedsiębiorczej samorealizacji to kluczowy element w ocenie pracodawców przez ambitnych pracowników o wysokich kwalifikacjach.

Ad 4. Paneliści byli zgodni, że aktualnie nie mamy w Polsce dobrego rozpoznania zróżnicowania sektora polskich przedsiębiorstw i zachodzących tam procesów. Nie mamy zatem na dzień dzisiejszy instrumentów do prowadzenia aktywnej polityki opartej na wiedzy

(knowledge-based, evidence-based policy). Tymczasem mapa przedsiębiorstw jest bardzo zróżnicowana, co wymaga odpowiedniego dostosowania instrumentów wsparcia do poszczególnych segmentów. Posługiwanie się jedynie schematycznym podziałem na firmy mikro, małe średnie i duże jest dalece niewystarczające. Szczególnie niepokojący jest posługiwanie się w debatach pojęciem „średniego przedsiębiorstwa” (n.p. w kontekście tezy, że polskie przedsiębiorstwa są mało innowacyjne, mało umiędzynarodowione, itp.).

Inną ważną kwestią, która wymaga pogłębionych badań, dotyczy zmian jakie nastąpiły w sektorze przedsiębiorstw, w wyniku transformacji ustrojowej po 1989 r a także wsparcia dla tego sektora, w szczególności po przystąpieniu Polski do UE w 2004 r. W ciągu tych lat dokonały się jakościowe zmiany. Powstał silny segment firm, które świetnie sobie radzą nawet w kryzysie, z powodzeniem konkurując na rynkach międzynarodowych.

Wiedza o wewnętrznym zróżnicowaniu i osiągniętym poziomie rozwoju polskich przedsiębiorstw jest niezbędna do zaprogramowania przyszłej polityki gospodarczej, adresowanej do sektora przedsiębiorstw w nowej perspektywie budżetowej UE. Wynika to z faktu, że nie wszystkie dotychczasowe instrumenty się sprawdziły i nastąpiło, przynajmniej częściowe, zaspokojenie potrzeb w zakresie wsparcia w niektórych obszarach.

Ważną kwestią w dyskusji była możliwość sprostania, przez krajowe środowiska naukowe, potrzebom w zakresie rozpoznania zjawisk i tendencji w sektorze przedsiębiorstw w Polsce, na tle trendów globalnych. Podkreślano, że włączenie się Polski do projektu GEM stanowi ważny krok w tym kierunku. Podstawowa bariera wynika z faktu, że systemy motywacyjne obowiązujące na wyższych uczelniach stymulują badania o charakterze teoretycznym (zdobywanie kolejnych stopni naukowych, presja w kierunku publikacji w punktowanych czasopismach naukowych). Tymczasem największe potrzeby występują w zakresie badań o charakterze aplikacyjnym, jako podstawa realizacji polityki opartej na wiedzy. Tak więc w szeroko pojętym programie wspierania przedsiębiorczości w naszym kraju, powinno się także uwzględnić działania wspierające rozwój badań stosowanych w tej dziedzinie.